

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 17 februari 1925 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för kapitalökning å statens under kommunikationsdepartementet hörande utlåningsfonder.

(4:de avd.)

1:o) Uti den till riksdagen den 2 januari 1925 avlåtna proposition angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1925—1926 har Kungl. Maj:t beträffande statens utlåningsfonder, under återopande av det vid propositionen under rubrik »Utgifter för kapitalökning, bil. 1» fogade statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen (punkt 26) att för avsättning till allmänna järnvägslånefonden för budgetåret 1925—1926 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Allmänna
järnvägs-
lånefon-
den.

Utredningen återfinnes å sid. 80 av återopade statsrådsprotokollet.

Under erinran att 1923 års riksdag till låneunderstöd för enskilda järnvägar beviljat och ställt till Kungl. Maj:ts förfogande ett anslag av 5,000,000 kronor, att utgå med 1,000,000 kronor för ett vart av budgetåren 1924—1929 får utskottet tillstyrka, att vederbörlig avsättning för budgetåret 1925—1926 nu äger rum. Utskottet hemställer,

Utskottets
yttrande.

att riksdagen må för avsättning till *allmänna järnvägslånefonden* för budgetåret 1925—1926 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

2:o) Kungl. Maj:t har (punkt 27) föreslagit riksdagen att för avsättning till fonden för att underlätta åstadkommande av bibanor i vissa delar av riket för budgetåret 1925—1926 anvisa ett reservationsanslag av 2,400,000 kronor.

Fonden för
bibanor i
vissa delar
av riket.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 80 och 81 av återopade statsrådsprotokollet.

I enlighet med av Kungl. Maj:t framställt förslag har 1920 års riksdag beslutat, att den för att underlätta åstadkommandet av bibanor inom västra delarna av Värmlands, Kopparbergs och Jämtlands län samt delar av Bohuslän

och Dalsland av riksdagen beslutade lånefonden skulle ökas från 12,000,000 kronor till 24,000,000 kronor på det sätt, att under år 1921 till fonden skulle avsättas, utöver redan beslutat belopp om 1,000,000 kronor, ytterligare 2,400,000 kronor samt under vartdera av åren 1922—1925 avsättas likaledes 2,400,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att från denna fond anvisa statslån till understödjande av nya, ännu ej påbörjade enskilda järnvägsanläggningar, om vilka här är fråga. Sedermera har riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag beslutat, att de avsättningar till fonden, som skolat ske under åren 1922—1925, i stället skola äga rum under budgetåren 1924—1928. Därjämte har 1923 års riksdag föreskrivit, att för åtnjutande av understöd från fonden skola från och med den 1 juli 1923 gälla de i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 8 januari 1923 förordade villkor och bestämmelser.

Till fonden hava för åren 1912—1921 samt budgetåret 1924—1925 anvisats tillhoppa 16,800,000 kronor.

Avsättningarna till fonden enligt riksdagens beslut utvisas av följande tabell:

Hittills anvisade	Budgetåret 1925—1926	Budgetåret 1926—1927	Budgetåret 1927—1928
16,800,000	2,400,000	2,400,000	2,400,000
Summa 24,000,000			

Ur fonden hava disponerats såsom låneunderstöd åt Billingsfors—Arvika järnväg med bibana från Järnskog till Skillingsfors 8,636,400 kronor, åt Åmål—Ärjängs järnväg 5,600,000 kronor och åt Limesforsen—Särna järnväg 5,140,000 kronor eller tillhoppa 19,376,400 kronor. Av fonden återstå sålunda odisponerade 4,623,600 kronor.

Departementschefen har för egen del i ärendet anfört följande:

»Enligt vad jag inhämtat, pågå numera arbetena å samtliga nyssnämnda järnvägsbyggnader, och torde medel böra finnas tillgängliga för fullbordande av desamma. Oavsett huruvida låneunderstöd kommer att beviljas från fonden åt ytterligare företag, torde sålunda den beslutade avsättningen för budgetåret 1925—1926 av 2,400,000 kronor böra ske. På sätt chefen för finansdepartementet senare denna dag kommer att närmare utveckla, torde av nämnda belopp 1,200,000 kronor böra utgå av lånemedel och likaledes 1,200,000 kronor av andra statsinkomster än lånemedel.»

*Utskottets
yttrande.*

Sedan 1920 års riksdag beslutat, att ifrågavarande fond för åstadkommande av bibanor i västra gränstrakterna skulle ökas till 24,000,000 kronor, har hittills från fonden till tre olika banföretag disponerats i runt tal 19,000,000 kronor, att i mån av arbetets fortgång till vederbörande utbetalas. För beredande av täckning för dessa utbetalningar har riksdagen under en följd av år beviljat anslag, så att sammanlagt ett belopp av 16,800,000 kronor för närvarande finnes anvisat. Enligt vad utskottet inhämtat, har dock av sistnämnda belopp allenast cirka 7,750,000 kronor hittills utanordnats.

Då arbetena å banbyggnaderna för närvarande, enligt vad utskottet inhämtat, bedrivs i obetydlig utsträckning, torde redan förefintliga medel kunna beräknas förslå för den närmaste tidens utbetalningar från fonden. Under sådana förhållanden synes någon avsättning till fonden för nästkommande budgetår icke nu behöva äga rum.

Frågan om verkställandet av de ytterligare avsättningar, som äro erforderliga för att uppbringa fonden till det beslutade beloppet 24,000,000 kronor, lärer böra bli beroende av det faktiskt föreliggande medelsbehovet. Utredning härom torde böra genom Kungl. Maj:ts försorg verkställas.

En särskild anledning för en dylik undersöknings företagande är den omkastning med avseende å prisförhållanden och beträffande den allmänna ekonomiska situationen i övrigt, som inträtt sedan beslutet om fondens utökning vid 1920 års riksdag fattades. På det järnvägsekonomiska området ha förhållandena på sista tiden också skärpts genom den tillväxande automobiltrafiken, vilken visat sig mäktig till en för järnvägarna kännbar konkurrens i fråga om befordran såväl av personer som gods. Utskottet har ansett sig böra erinra om dessa synpunkter, som torde böra vinna beaktande vid prövningen av de ärenden angående anslag från ifrågavarande fond till nya järnvägsföretag, som framdeles kunna uppkomma. Att märka är, att en dylik prövning av ett tilltänkt banföretags berättigande ur nationalekonomiska synpunkter ingår bland de huvudbetingelser, som uppställts såsom villkor för att staten på här angivet sätt skall lämna sin medverkan för anläggningens förverkligande.

Under åberopande av vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke må av riksdagen bifallas.

3:o) Kungl. Maj:t har (punkt 28) föreslagit riksdagen att såsom kapitalökning för vattenkraftslånefonden för budgetåret 1925—1926 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Vattenkraftslånefonden.

Med anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har 1919 års lagtima riksdag beslutat inrättandet av den så kallade vattenkraftslånefonden. Från fonden, som förvaltas av statskontoret, må lån beviljas menigheter, bolag, föreningar eller enskilda dels till företag, vilka avse utbyggande av statens vattenfall eller tillgodogörande av enskilda tillhöriga vattenfall, då tillgodogörandet är av mera allmänt intresse, dels till vissa mindre, lokala vattenkraftsanläggningar för distribution inom orten av elektrisk energi, dels ock till vattenregleringsföretag, då dessa äro av allmännare betydelse. Lånen skola i främsta rummet avse tillgodogörande av förut ej utnyttjade kraftkällor, men må jämväl beviljas till redan utförd eller under byggnad varande anläggning.

Såsom kapitalökning för fonden har riksdagen för vart och ett av åren 1920—1922 och budgetåret 1923—1924 anvisat ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor samt för budgetåret 1924—1925 ett reservationsanslag av 500,000 kronor eller sålunda tillhoppa 8,500,000 kronor.

I skrivelse den 24 oktober 1924 hava kommerskollegium samt väg- och vat-

tenbyggnadsstyrelsen gjort framställning om avsättning till fonden för budgetåret 1925—1926 av ett belopp av 500,000 kronor.

Vattenfallsstyrelsen och fullmäktige i riksgäldskontoret hava i yttranden av respektive den 11 och den 6 november 1924 förklarat sig intet hava att erinra mot ämbetsverkens förevarande framställning.

Sedermera har Svenska Vattenkraftföreningen i skrivelse den 3 december 1924 på anförda skäl hemställt, att för avsättning till fonden måtte för budgetåret 1925—1926 anvisas 2,000,000 kronor.

Departementschefen har i ärendet anført följande:

»Enligt vad jag från kommerskollegium senare inhämtat, har den ytterligare granskning av inneliggande låneansökningar, som kunnat äga rum efter avlåtandet av skrivelsen den 24 oktober 1924, givit vid handen, att av de disponibla tillgångarna i fonden, 2,708,000 kronor, endast omkring 1,500,000 kronor kunde förväntas bliva utdelade som låneunderstöd före den 1 juli 1925. Med hänsyn till den betydande besparing å tidigare anslag, som sålunda är att förvänta, och angelägenheten av att iakttaga största möjliga sparsamhet anser jag mig icke kunna tillstyrka, att till fonden för nästkommande budgetår anvisas större belopp än ämbetsverken äskat eller 500,000 kronor.»

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förevarande förslag, får hemställa,

att riksdagen må såsom kapitalökning för *vattenkraftslånefonden* för budgetåret 1925—1926 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

4:o) Beträffande sättet för täckande av de under punkterna 1:o) och 3:o) härövan tillstyrkta anslagen, vilka av Kungl. Maj:t föreslagits skola helt eller delvis utgå av lånemedel, kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande; vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 17 februari 1925.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius*, *A. C. Lindblad*, *J. L. Widell*, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *H. F. Lamm*, *J. Nilsson* i Malmö, *O. Bergqvist*, *C. G. Ekman*, *J. G. Walles*, *C. I. Asplund*, *J. Jeansson* och *J. B. Johansson* i Fredrikslund;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *C. R. Jansson* i Falun, *P. Nilsson* i Bonarp, *L. J. Carlsson-Frosterud*, *J. D. Norman*, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *A. A. Törnkvist* i Karlskrona, *E. Kristensson* i Göteborg, *P. M. Olsson* i Blädinge, *S. Persson* i Fritorp, *E. G. Eriksson* i Stockholm och *A. Danielsson*.

Reservation:

vid *punkt 2* (fonden för bibanor i vissa delar av riket) av herr *L. J. Carlsson-Frosterud*, vilken ansett, att utskottets motivering bort hava följande lydelse:

»Sedan 1920 års riksdag — — — utanordnats.

Då arbetena — — — äga rum. Frågan om när ytterligare avsättning till fonden bör äga rum lär bli beroende av framställning till riksdagen från Kungl. Maj:t.

Under åberopande av vad utskottet sålunda anført, får utskottet hemställa,
— — —.»

